

**Ümit
Kayaçelebi**

umitkayacelebi522@gmail.com

VAN'DA ERMENİ MEZALİMİ TANIKLARI

Ayşe Sevimli

Baba Adı : Derviş

Anne Adı : Hayriye

Doğum Yer i: Van-Zeve (Zaviye)

Doğum Tarihi : 1897

Köylüler Ermenilerin geleceğini duyunca, ellerinden geldiği kadar tedbir aldılar. Tepelere mevziler kazdılar. Hükümet de silah verdi. Yedi köyün ahali bizi köye doldu. Köyde insanın, arabadan adım atacak yer kalmamıştı. Bir sabah Ermenilerin gelmekte olduklarını haber verdiler. Erkekler mevzilere koştu. Savaşmaya başladılar. Bizimkilere ne cephane ne silah yardımı yok. Nihayet Ermeniler köye girdiler.

Mevzilerde şehit olanlar oldu. Diğerlerini evlere doldurup gazyağı döküp ateşe verdiler. Aşğılarda bir samanlık vardı. Biz oraya saklandık. Ben bir sepetin altına girdim. Ermeniler buldukları herkesi öldürdüler. Samanlığa da ateş ettiler, annemin leçeğine geldi, yaktı, kendisine bir şey olmadı.

Pek kurtulan olmadı. İki kadın daha kurtuldu. Bizden önce Bardağç'ya gitmişler. Biz gece yarısı dışarıya çıktık, ya Rabbi kimseye gösterme, kan, ateş, inlemeler, feryatlar göğe yükseliyordu. Birisinin yanlarında budlarına cepler açıp nişanlar çizdiklerini

söyleyip eziyet ettiklerini gördüm.

Bu Seyyad Onbaşı idi. Bardağç'ya yaklaştığımızda, derenin öbür tarafında Mehmetçilin evin orada yeşilliğin üzerinde beş erkeği kollarından birbirlerine bağlamış, kurşun sıkıyorlardı. Onlar yere yıkılınca defalarca süngüyle öldürdüler. (Allahım sen gösterme bir daha).

Annem para-ziyet eşyası nesi var, nesi yoksa onlara verdi. Bize bir şey yapmamaları için. Sonra bizi Van'a getirdiler. O arada ellerindeki esirlere akla gelmeyen işkenceler ettiler. Dört ay bir kışlada kaldık. Sonra muhacir olduk. 1918 Nisan'ına kadar muhacir kaldık.

Hikmet Saylık

Baba Adı : Ziver

Anne Adı : Şöhret

Doğum Yeri : Van-Gülsünler

Doğum Tarihi : 1901

Ben eski adıyla Şeyhkara, şimdiki adıyla Gülsünler köyündenim. Ermenilerin köyleri basarak Müslüman halkı kesmesi üzerine köyden ayrıldık. Van'a doğru gidiyorduk. Ama Van'a ulaşmadan Ermeniler yolumuzu kestiler. Böyle olunca geri döndük. Köy halkının bir kısmı (300 kişi) Zeve'ye toplandı. Bir o kadarda köye döndük.

Biz bir kafiye halinde Hoşap'a doğru kaçtık. Orada, Hoşap'ta Türk askeri vardı. Bize biran önce kaçmamızı, ateş hattından çıkmamızı söylediler. Türlü zorluklarla Siirt'e kadar gittik. Tabii muhacirler hastalık ve açlıktan ötürü çok ziyat verdiler, çok telef oldular. Oradan Diyarbakır'a, Mardin'e ve nihayet Adana'ya vardık. Fransızlar'ın Adana'yı işgal etmesi üzerine Konya'ya gittik. Hükümet daha sonra bizi Mersin'e gönderdi. Sonra Türk askeri Van'ı kurtarıncaya geri döndük.

Ama Van'da köyler de tam harabe

idi. ısız-sessiz, yanmış-yıkılmış idi. Bizim köyde de 300 kişiyi şehid etmişlerdi. İnsanları damlara (evlere) toplayıp yakarak öldürmüşler. Van hep muhacir olup gitmiş, kalanları da Ermeniler kesmişti. Biz döndüğümüzde bunun için harabe idi. Gerçi Ermeniler'in hepsi gitmemişti, bazı köylerde (mesela Alaköy'de) duruyorlardı. Ama Müslümanlar onlardan kimseye zulmetmediler.

Daha sonra hükümet onları Rusya'ya gönderdi. Bu köyde benim ailerden çok şehid olan var. Annem, babam, ağababam (Mustafa) ve daha başka yakınlarım. Biz hicrete 30-40 hane gittik, ancak 10 hane geri dönebildik. Burada kalanlar da, Zeve'ye gidenler de tamamen katledildiler. Burada Ermeniler tarafından katledilen 200'e yakın Müslüman insanın iskeletini ben buldum. Şuraya defnettim. Fakat durum müsait olmadığından onlara bir taş yaptıramadım. Bunların içerisinde annem ve babam başta olmak üzere birçok akrabam ve köylüm de vardı. Ermeniler onları yakmak suretiyle katlettiler.

Kadriye Duran

Baba Adı : Hamid

Anne Adı : Nigar

Doğum Yeri : Van-Kavunlu (Çoravanis)

Doğum Tarihi : 1904

Muhacirliğe çıktığımızda 10 yaşında idim. Biz daha muhacir olmamıştık. Değirmen köyünde, burası Ermeni köyü idi. 80 hane Ermeni (gavur). 3 hane de İslâm Türk idi. Ermeniler bir sabah kalkıp bu üç haneyi toplayıp kesiyorlar ve bir kuyuya dolduruyorlar. Yiğitleri (gençleri) de butlanma cepleri alınırlardan duvara çıkıp zulümle öldürüyorlar. Bunların hepsi 30 kişi kadardı.

Kaynatası evi Değirmen köyde olan

bir kadın gelip bizim köyün hocasına o köyde olanları anlattı. Bunun üzerine bizim köyde yaşayan Ermenilerle aramızda çekişme başladı. Birkaç Ermeni öldürüldü. Değirmen köyde olan hadiseler yüzünden ihtiyat olsun diye bizim köyde her eve bir silah dağıtılmıştı. Babam köyün muhtarı idi. Çevre köylerin çoğu Ermeni olduğundan, köyümüzün basılacağı korkusuyla, Müslüman ahali camiye toplandı. Çuvalar kumla doldurularak siperler yapıldı. Ama bu sırada köyde bulunan iki Ermeni tığası bir eve konularak üzerlerine kapı kilitlendi.

Çünkü bizimkiler onları durup dururken öldürmeye kıyamamışlardı. Ama tığalar, evin tabanından tünel açıp Değirmen köyüne haber götürmüşler. Böyle olunca Değirmen, Fani ve bir Ermeni köyü daha, yani üç köy bizim köyü bastı. Bir saatten fazla savaş oldu. Ermeniler çay üstündeki köprüyü tutmuş. Ziyaret'i de basmışlardı. Çay kar suları ile taşmıştı. Annem suya girdiğinde su göğsüne kadar vurdu. Tabii o hengâmede kolu, bacağı, kafası kırılanlar; suyun alıp götürdüğü çocukları sorma. Bir cehennem ki, ne cehennem. Gâvurlar öldürdükleri insanların cesetlerini Buğday tepesine atıyorlardı. Cesetler dağ gibi yığılmıştı.

Babam ata bindi. Akköprü'den Van'a gitti. Sihke Ermeni köyü olduğu için yol vermediler. Babam Van Valisi Cevdet Paşa'ya köydeki vaziyeti anlatmış, yardım istemiş. 100 asker imdadımıza yetişti. Ermeniler kaçtılar. Biz de Dırandaz köyüne sığındık. Orası İslâm köyü idi. Gece orada kaldık. Ertesi gün babam Van'a gidip ileri gelenlere, köyümüze dönüp dönemeyeceğimizi sordu, dönmeyin dediler. O zaman mecburen muhacir olduk.

Ben ve bacılarım erkek elbiseleri giydik, yola düştük. Biz Ediremit'e doğru yola koyulduk, gavur Van'

bastı. Şehir ateşe verildi, evler öyle yanıyordu ki, alevler göğe yükseliyordu. Biz Ediremit'e ulaştık, orayı da bastılar. Oradan Bitlis'e, Bitlis'ten Siirt'e, Diyarbakır'a, oradan Siverek'e gittik. Orada 3 sene kaldık. Bizim aile muhacerete 8 kişi ile gitti. Yolda ağabeyim Ali Çavuş esir düştü, diğerleri yollarda öldü. Van'a yalnız annemle ben dönebildik. Kırılan yalnızca biz değildik. Van, Ediremit, Van'ın Müslüman köyleri hep yollara dökülmüşlerdi.

Kaçamayanlar düşmanın elinde, kaçabilenlerin çoğu da yollarda telef oldular. Birkaç sene sonra, annemle ben Van'a döndük, geldik ki, ne görelim. Her yer harabe; tek tek insanlar aç susuz, perişan. Mahalleler evler boş. Ekmek yok, buğday, un hiçbir şey yok. Mecbur köye (Çoravanis'e) geldik. Buğdaylar da yeni olmaya başlamıştı. Acı çekirdekleri kırıp kaynatıp içiyorduk. Gâvurlar ne kadar esya, mal, davar bulmuşlarsa almış götürmüş, evlerimizi de yıkmışlardı. Bizi köyde yalnız gören bir atlı adam iskele'de zahire deposu olduğunu söylemişti.

Annemle gidip 60 kilo un aldık, onu da burada çaldırıldık. O sıralar Ermeniler daha tam çekilmemişlerdi. Dağ-taş fedai idi. Bir keresinde Ereğ dağına uçkun toplamaya gitmiştik, uçkun da askerlere verip karşılığında ekmek almak istiyorduk, 6 Ermeni atlısına rastladık. Bizi öldüreceklerdi, ama aniden yağmur, sonra da dolu bastırınca, kaçıp bir mağaraya saklandık. Canımızı zor kurtardık. Neler çektik neler... 3 sene sonra ağabeyim de esirlikten döndü. Söylediğine göre Ermeniler öldürecekmiş, Ruslar bırakmamışlar. Kazma-kürek, Ermenilerin memleketinde yol açılığında çalıştırmışlardı. Yeniden ev-bark yaptık, tarla ektik.

Kaynak: <https://dls-int.net/kadriye-duran.html>